

İNSANİ YARDIM SİSTEMİNDE LOJİSTİĞİN ÖNEMİ

Zülfiye Zeynep Bakır

İNSAMER

İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Bakır, Zülfiye Zeynep, "İnsani Yardım Sisteminde Lojistiğin Önemi", Araştırma 85, İNSAMER, Ekim 2018.

Araştırma 85

Giriş

İnsani krizler her yıl binlerce insanın yaralanmasına, hastalanmasına dahası yaşamını yitirmesine neden olmakta; ayrıca ortaya çıktıkları bölgelerde ciddi ekonomik istikrarsızlıklara yol açmaktadır. Dünyanın birçok bölgesinde vuku bulan bu felaketlerin önüne geçmek ve acıları azaltmak adına, binlerce insani yardım kuruluşu krizlerin yaşandığı coğrafyalarda insani yardım çalışmaları yapmaktadır. Yapılan bu çalışmaların başarıya ulaşabilmesi için birçok etmenin bir araya gelmesi gerekmektedir. Ön hazırlık, insani operasyonlarda yer alanların eğitilmesi, kaliteli malzeme tedariki, nitelikli iş gücü, kişiler ve kurumlar arasındaki koordinasyon ve iletişimin

sağlanması, ev sahibi hükümetle veya bölgeyi domine eden güçle diyaloga geçilmesi, bunlardan yalnızca birkaçıdır. Oldukça karmaşık bir işleyişin hâkim olduğu insani operasyonların verimliliği açısından önemli olan bir diğer etken ise yapılacak işin detaylı organizasyonudur. Bu organizasyon işi literatürde *lojistik* olarak adlandırılmaktadır.¹

Lojistik nedir?

Etimolojik kökeni itibarıyla Latince olan lojistik kelimesi "hesap yapmakta yetenekli" anlamına gelmektedir.² İstatistiki mantığı ifade eden kavram ilk kez askerî alanda kullanılmış;³ gelişen teknoloji ve değişen yaşam şartları, büyüyen ticari iş kolları

İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

ile sivil toplum kuruluşlarının yaygınlaşması ve faaliyetlerini kıtalar arası yürütmeleri lojistik yöntemlerin sivil hayatta da uygulanmasını sağlamıştır. Planlama, verimi kontrol etme, ürünlerin depolanması gibi süreçlerin yönetilmesi işi olan lojistikte doğru ürün, doğru zaman ve doğru miktar kilit önemdedir.⁴

Doğru uygulandığı takdirde hem zamandan tasarruf edilmesini sağlayan hem ürün kayıplarını en az seviyeye indiren lojistik faaliyetlerin 12 prensibi mevcuttur.⁵ Bunlar sırasıyla şöyledir:

1. Ekonomik olma
2. Etkinlik
3. Esneklik
4. Güvenilir olma
5. İş birliği
6. İzlenebilir olma
7. Koordinasyon
8. Otorite
9. Öncelik
10. Standardizasyon
11. Saydamlık
12. Yeterli destek

Yukarıdaki prensiplerin yanı sıra lojistiğin ayrıca üç temel sac ayağı bulunmaktadır. Bunlar; taşımacılık, dağıtım ve depolamadır. Başarılı bir lojistik yönetimi için bu üç ayağın sağlam olması gerekmektedir. Bir ürünün bir yerden bir yere götürülmesi işi olan taşımacılıkta dikkat edilmesi gereken, işin maliyeti, hızı ve güvenilir olup olmadığıdır. Tüm bu faktörlerin aynı anda doğru şekilde işlemesi için de lojistiği yönetenler, ürün kayıplarını önlemek ve zamanın doğru kullanılıp kullanılmadığını denetlemek adına

GPS gibi araç takip uygulamalarından faydalanabilirler. Lojistikte taşımacılık kadar önemli bir diğer faktör de dağıtım ve depolamadır. Dağıtımın doğru yapılabilmesi ise malzemelerin nereye ve ne zaman teslim edileceğinin dikkatli analiziyle mümkündür. Bu süreçte görev alan kişilerin niteliği, güvenilirliği ve iş tutuş biçimleri dağıtım sürecinin verimini etkileyen temel unsurlardandır.⁶

İnsani Lojistik ve Önemi

Dünya genelinde vuku bulan kaosun ve krizlerin yaygınlaşmasıyla birlikte muhtaç duruma düşen insan sayısının çoğalması, yardım faaliyetlerine duyulan ihtiyacı her geçen gün daha da artırmaktadır. Dolayısıyla krizlerin giderilmesi ve insanların yaralarının sarılması noktasında görev alan STK'lara büyük görevler düşmektedir. İnsani bir krize müdahalede, bu alanda görev yapan kuruluşların dikkat etmesi gereken en temel şey doğru zamanda, doğru malzemelerle ve doğru yerde olmaktır. Bu nedenle de insani organizasyonların oldukça profesyonel bir şekilde organize olmaları gerekmektedir. Yardım malzemelerinin doğru yere ve zamanında ulaştırılabilmesi ise o kuruluşun yaptığı lojistik planlama ile yakından ilgilidir.

İnsani lojistik, doğal afetlerden ve karmaşık acil durumlardan etkilenen korunmasız insanlara yardım etmek için insanları, kaynakları, becerileri ve bilgiyi harekete geçirme süreçlerini ve sistemlerini ifade etmekte; tedarik, nakliye, takip ve izleme, gümrükleme, yerel nakliye, depolama ve dağıtım gibi bir dizi aktiviteyi kapsamaktadır.⁷ Aynı yardımların ya da tıbbi teçhizatların bir yerden başka bir yere gönderilmesi işlemlerinin yanı sıra insani lojistik, savaş ve afet bölgelerinde yaralanan yahut hayatını kaybeden kişilerin taşınmasını da kapsamaktadır.⁸

İnsani lojistik çeşitli nedenlerden ötürü yardım sisteminin temel taşlarından birini oluşturmaktadır. Vuku bulan felaketlerin önlenmesi ve giderilmesi noktasında alınan önlemler, yapılan yardımların tedariki ve dağıtımı esnasında saha ile merkez arasında köprü görevi görmesi bunlardan sadece biridir. İnsani faaliyetler yürütülürken göz ardı edilmemesi gereken en temel şey yardımın hızıdır. Doğal afetler gibi ansızın gerçekleşen krizlere vakitinde müdahale edebilmek adına pek çok zaman insani kuruluşlar ya yeterli ya da doğru malzeme gönderimi konusunda hataya düşebilmektedirler; yahut gönderilecek aynı ve tıbbi yardımların taşınmasında kullanılacak hızlandırılmış taşıma hizmetleri planlanan yardımın maliyetini artırmaktadır. Dolayısıyla lojistik planlamanın dikkatli ve detaylı bir şekilde yapılması; sağlık, yiyecek, barınak, su, sanitasyon gibi başlıca insani yardım programlarının hem etkinliğini ve hızını artırmakta hem de ortaya çıkması muhtemel bahse konu maliyetleri azaltabilmektedir.⁹

İnsani Yardım Lojistiğinin Aşamaları

İnsani lojistik planlaması, meydana gelen afetin ya da acil durumun çeşidine göre farklılaşmakta; bölgeye yapılacak müdahale ve faaliyetler bahse konu kriz durumlarına göre şekillendirilmektedir. Mesela, doğal afetler gibi aniden gelişen olaylarda hızlı ve kısa dönemli insani operasyonlara ihtiyaç olurken; savaş, açlık, mültecilik gibi insan kaynaklı sorunlarda uzun dönemli yardım faaliyetlerine gerek duyulmaktadır. Yardım malzemelerinin tedariki, ikmali, taşınması ve dağıtım süreçlerini ifade eden lojistik üç aşamalıdır:

- Hazırlık
- Müdahale
- Yapılandırma ve iyileştirme¹⁰

Hazırlık aşaması: Lojistik faaliyette izlenecek yöntemlerin tasarımı, çalışmaların yürütüleceği coğrafyalardaki bilgi ve haberleşme ağlarının oluşturulması, muayyen bölgede görev yapan yerel ya da uluslararası kuruluşlarla iş birliğinin geliştirilmesi ile insani faaliyetlerde görev alacak personelin seçilmesi ve eğitilmesini kapsamaktadır. Bu aşama, yaşanması ihtimal dâhilinde olan krizler daha gerçekleşmeden evvel önlem alınmasını ifade ettiğinden lojistik planlamada hayati önemdedir. Çünkü insani yardımda, can kayıplarının azaltılması ve ihtiyaç sahiplerine daha hızlı ulaşılabilmesi adına doğaçlama faaliyetlerden olabildiğince kaçınmak gerekmektedir. Bu da ancak bölgelerde vuku bulması muhtemel krizler için önceden geliştirilecek stratejilerle mümkün olabilmektedir. İnsani kuruluşların felaketlere hazırlıklı olabilmesi, muhtemel insan kayıplarını azaltacağı gibi yardım faaliyetlerindeki maliyetlerin azaltılmasına da katkı sağlayacaktır.

Lojistik planlamada hazırlık safhasında, sabit depoların konumu, kapasitesi, yardım stokları, bu stokların kimlerden ya da nerelerden tedarik edileceği, taşıma araçları, bu araçların özellikleri, konumları, kapasiteleri ile profesyonel ya da gönüllü çalışanlar arasında ne tür bir iş bölümü yapılacağı kararlaştırılır. Kriz sonrası bölgeye ulaştırılması amaçlanan yardım için geliştirilen lojistik ağ örgüsünün etkin bir şekilde işlemlerini sağlayacak olan; insani krizin yaşandığı bölgenin gereksinimleri, coğrafi, siyasi ve toplumsal özellikleri hakkında yapılacak detaylı bir araştırma sonrası birincil ya da ikincil kaynaklardan toplanan verilerin doğru bir şekilde analiz edilmesidir.¹¹ Hazırlık aşamasında insani kuruluşların dikkat etmesi gereken en temel şey, yardım faaliyetlerini gerçekleştirirken geçmiş dönemlerde yapılan hatalardan ders çıkarmak; bunun sonucunda da daha etkili ve verimli stratejiler üretmektir.

Müdahale aşaması: Hazırlık safhasından sonraki süreci ifade etmektedir. Krizlere müdahale aşamasında, değerlendirme ekiplerince öncelikle hangi bölgeye müdahale edileceğine dair rotaların belirlenmesi ve bölgede yaşayan kişilerin listelenmesi işi yapılır. Bu etap sürecinde hedeflenen, meydana gelen krizin ilk anda ortaya çıkan etkilerini en kısa süre içerisinde maksimum oranda azaltmak ve felaketlerden etkilenen insanların can güvenliğini sağlamaktır. Dolayısıyla müdahale safhasında öncelikli olarak krizin meydana geldiği bölgedeki kişilerin hayatlarının kurtarılması, onların barınabilecekleri güvenli yerlere taşınması ve karınlarının doyurulması işi gerçekleştirilmektedir. Bu aşamada, sahada görev yapan insani personele doğru bilgi akışının sağlanması kritik önem arz etmektedir. Diğer bir deyişle vakanın gerçekleştiği bölge halkının nelere ihtiyaç duyduğu ve bunların ne ölçüde yerine getirilebileceğinin bilinmesi gerekmektedir. İnsani operasyonların bilhassa bu aşamasında hızlı olmak, yaşanacak kayıpların azaltılmasında ve daha çok kişiye ulaşılabilmesinde oldukça önemlidir. Bu anlamda insani kuruluşların teknolojiyi etkin bir şekilde kullanması beklenmektedir. Örneğin sosyal medya, eylemlerin gerçekleştirildiği bölgelerde bilgiyi yayma ve bilgi toplama aracı olarak kullanılabilir.¹² Hâlihazırda güç koşullarda gerçekleştirilen, savaş ve çatışmaların kronik olarak yaşandığı coğrafyalarda çok daha zorlaşan insani müdahale, altı safhada gerçekleşmektedir:

1. Liderlik, yönetim, koordinasyon, iletişim ve bilgi paylaşımı
2. Erken uyarı, tahliye, kayıt
3. Arama-kurtarma, hayatını kaybedenlerin defnedilmesi
4. Lojistik yolları yönetme ve yeniden kurma
5. İnsani yardımın tedariki
6. Hasar tespitinin yapılması ve ihtiyaçların değerlendirilmesi¹³

Yapılandırma ve iyileştirme aşaması: İnsani faaliyetlerin son safhasıdır. Krizlerin yaşandığı coğrafyada ekonomik ve sosyal istikrarın sürdürülebilir olması için yapılan çalışmaları kapsayan bu aşama ile hedeflenen; krizlerden etkilenen kişilerin yaşam kalitelerinin artırılması, kriz durumundan evvelki hayat standartlarına kavuşturulması, özgüvenlerinin tamir edilmesi ve yaşama adapte olabilmelerinin sağlanmasıdır.¹⁴ Eğitim, tarım, sanayi gibi alanlarda yapılan çalışmalar bu aşamaya dâhil edilebilir. Bu süre zarfında felaketlerin yaşandığı coğrafyalardaki hasarın tamamen giderilmesi ve bir daha ortaya çıkmasının önlenmesi için yapılan çalışmalar oldukça uzun sürmektedir. Bir toparlanma sürecini ifade eden bu safha hayli maliyetlidir. Doğal afetler, savaşlar gibi pek çok nedenle yerle bir olan alt yapıların tamiri, ulaşım ve iletişim kanallarının yeniden inşası, iktisadi kalkınmanın sağlanması bu sürecin gerektirdiklerindedir.

İnsani Lojistik Planlamada Koordinasyonun Önemi

Karmaşık ve büyük ölçekli insani krizlerde tek bir aktör, doğası gereği here şeye yetemeyeceğinden insani çalışmaların niteliğinin ve niceliğinin artırılması adına kişiler ya da kurumlar arası iş birliği ve koordinasyon kaçınılmazdır. “İnsani koordinasyon” olarak adlandırılan bu gereklilik, insani yardıma taraf olan kişiler ya da kurumlar arasında kolektif iş birliğinin sağlanarak kriz bölgelerindeki mevcut sorunların giderilmesine yönelik tetkiklerin hızlandırılması ve beşeri faaliyetlerin etkin ve verimli hale getirilmesi işidir. İnsani yardım sistemi içerisinde koordinasyonun nasıl olması gerektiğine dair standart bir tanımlama mevcut değildir.¹⁵ Bu alanda gerçekleştirilen koordinasyon faaliyetlerinden kasıt; kriz bölge-

sinde görev yapan uluslararası ya da yerel yardım kuruluşları, hükümetler, özel sektör vb. aktörlerin yardım çalışmaları doğrultusunda birlikte hareket etmeleridir.

İnsani alanda gerçekleştirilen lojistik faaliyetler noktasında koordineli çalışmak, yardımların doğru zamanda ve doğru yerde sahiplerine ulaştırılabilmesi açısından hayati önemdedir. Kurumlar arası bilgi alışverişi de dâhil olmak üzere; yardım çalışmalarında STK'ların görev paylaşımı yapması, bölgeye gönderilecek yardım kirliliğini azaltacaktır. Öte yandan insani kurumların koordineli hareket etmesi, kriz durumlarına müdahalede bulunacak personel için vize alımı, yardımların gümrükten geçirilmesi vb. işlerde harcanacak süreyi kısaltacak; güvenli lokasyonların ve acil ihtiyaç sahiplerinin tespitini de kolaylaştıracaktır. Bu da kısa zamanda daha etkin ve verimli operasyonlar gerçekleştirilmesine imkân sağlayacaktır.

İnsani Lojistiği Zorlaştıran Faktörler

Doğal afetler ve insan yapımı krizlerin meydana geldiği coğrafyalarda yürütülmeye çalışılan insani operasyonlar için lojistik planlama yapmak ya da hazırlanan tasarıya madde madde uymak her zaman için mümkün değildir. Bunun sebebi, yardım çalışmalarının yürütüldüğü bölgelerin içinde buldukları belirsiz, istikrarsız ve kaotik koşullardır. İnsani yardım malzemelerinin her zaman için tam vaktinde ve hızlı bir şekilde ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmaması bahsedilen bu karmaşık durumlardan kaynaklanmaktadır. Örneğin; lojistik planlamanın en önemli adımlarından biri olan dağıtım aşaması, yollar, köprüler ve havaalanları gibi ulaşım ağlarının tahrip edilmesi nedeniyle sekteye uğrayabilmektedir. İnsani krizin yaşandığı coğrafyanın birtakım devletler tarafından abluka altına alınması da hazırlanan

tasarı ne kadar mükemmel olursa olsun insani yardımın hedeflenen halk kitlesine ulaştırılmasını engelleyebilmektedir. İnsani operasyonu koordine etmesi gereken ulusal hükümet ya da yerel kuruluşlar, çatışma durumlarından ciddi şekilde etkilendikleri için, insani lojistik planlamasında muhtelif aksamaların yaşanması muhtemeldir. Kriz bölgelerine erken müdahalede bulunmak için yardım malzemelerinin saklandığı depoların savaş ve çatışma bölgelerindeki kişiler ya da aktörler tarafından yağmalanması, açlığı bir silah olarak kullanan devletlerin ya da silahlı grupların ihtiyaç sahibi bölgelere girişleri yasaklaması yahut yardımların sadece bir bölgeye yapılması için insani yardım çalışanlarının zorlanması, insani alanda görev alan kişilerin sahip oldukları gücü kötüye kullanmaları, yapılan yardımların amacından sapıtırılması vb. faktörler, lojistik tasarının işlerliğini zorlaştırmaktadır.

İnsani yardım çalışmalarında görev alan kişilerin nitelikleri ve iş tutuş biçimleri de insani lojistiğin etkili bir şekilde gerçekleştirilmesini belirleyen unsurlardandır. Yani öngörülemeyen koşullar altında yürütülmeye çalışılan insani faaliyetlerde görev alan personelin kriz öncesi ve sonrası bölgede değişen dengeleri; ilgili coğrafyaya hâkim olan silahlı grupların ya da küresel güçlerin siyasi, iktisadi amaçlarını iyi okuyamaması, lojistik faaliyetin aksamasına yol açabilmektedir. Öte yandan fiziksel ve mental anlamda yıpratıcı bir alan olan kriz coğrafyalarında insani faaliyetler yürütmeye çalışan görevlilerin sahaya inmeden evvel bahse konu durumlara ilişkin yeterli bir eğitimden geçmemesi de lojistik operasyonların hızlı ve olması gerektiği gibi yürütülmesini güçleştirmektedir.

İnsani lojistik zincirini doğrudan etkileyen bir diğer faktör ise bağışçılardan toplanan yardımların

kalitesidir. Krizin gerçekleştiği coğrafyanın esas ihtiyaçları dışında kalan ve o bölge nazarında gereksiz addedilen yardımlar, lojistik faaliyetin akışında aksaklıklara neden olabilmektedir. Mesela ilaç, giysi, oyuncak vb. türde yapılan bağışların stoklanması depoların kapasitesini azaltabilmekte, esas ihtiyaçlar için ayrılması gereken yerin daralmasına yol açabilmektedir. Diğer yandan asıl gereksinimlerin krizden etkilenen halka ulaştırılması için yapılacak ayırıştırma işlemi de lojistik planlamayı sekteye uğratabilmektedir.¹⁶

Daha Etkin ve Verimli İnsani Lojistik İçin

İnsani lojistiğin başarısı, doğru zamanda doğru kaynaklarla doğru yerde olabilmesiyle ölçülür. Bu da lojistik planlamayı yapan yöneticilerin aldığı doğru kararlarla yakından ilgilidir. İnsani yardım faaliyetlerinin en maliyetli bölümünü oluşturan lojistikte planlama yapılırken verimliliğin ve etkinliğin artırılabilmesi için bir tedarik zinciri yönetimi oluşturulması gerekmektedir. Tedarik zinciri yönetimi; kriz bölgelerine gönderilen yardım malzemelerini taşıyan kişiler ya da kurumlar arasındaki iletişimin sağlanması işidir. Bir tedarik zincirinin başarılı olabilmesiyle uzun vadeli stratejik planlamalara bağlıdır. Yardımların bir bölgeden diğerine taşınması ve depolanması, dağıtım merkezlerinin lokasyonlarının tespiti, ihtiyaç duyulan insani yardımların ya da personelin ne kadarının dışarıdan temin edileceği, öncelikli olarak hangi bölgelerde çalışmalar yürütüleceği ve buna bağlı olarak kullanılacak kaynakların dağılımı ile bütçenin düzenlenmesi işi, bahse konu stratejik planlamanın konusudur. Öte yandan kriz öncesi ve sonrası insani operasyonların yürütüleceği bölgenin ekonomik ve siyasi atmosferinin bilinmesi de tedarik zincirinin planlanmasını kolaylaştıracaktır.¹⁷

Lojistik planlamada insani kuruluşların en büyük sorunu, sahada görev alan personelin oldukça sık değişmesi, buna bağlı olarak da lojistik tecrübe aktarımında karşılaşılan aksaklıklardır. Bu durum kriz bölgesinde görev alan insani yardım çalışmalarının bölgede yaşadığı tecrübeleri raporlaması ve ulusal ya da uluslararası STK'ların koordinasyonlu çalışması ve bölgeye dair önemli hususları birbirleriyle paylaşmasıyla bir nebze aşılabılır. Öte yandan yardım görevlilerinin sahaya inmeden evvel gerek psikolojik destek gerek güvenlikle ilgili alacakları eğitim de lojistik planlamanın ve tedarik zincirinin başarılı olmasını sağlayacaktır. Yapılan yardım çalışmalarında şeffaf olunması, görev alan personelin yaptığı işlere dair hesap vereceği bir merkezî mekanizmanın varlığı, insani çalışmalar yürütülürken insani prensiplere aykırı herhangi bir kasti hatada sorumlulara cezai yaptırım uygulayacak sistemlerin ve kriz bölgesinde hayatını idame ettiren halkın sorunlarını dinleyecek bir yapının oluşturulması da lojistik planlama ile tedarik zincirinin verimli bir şekilde işlenmesini sağlayacak faktörlerdendir.

İnsani lojistiğin başarısında televizyon gibi basın yayın organları ile sosyal medyanın rolü de göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir. Teknolojik alanda yaşanan gelişmelerle birlikte sosyal medyanın ve televizyon gibi yayın organlarının hayatın ayrılmaz bir parçası haline geldiği inkâr edilemez bir gerçekliktir. Haber verme, denetleme, kamuoyu oluşturma ve toplumu bilgilendirme işlevlerine sahip olan medya, bireyleri yönlendirebilme ve etkileyebilme gücüne de sahiptir. Bu anlamda medya organlarının bağışçılardan gerekli ve önemli yardım malzemelerinin toplanabilmesi adına kamuoyunu mevcut krize ve felaketin meydana geldiği coğrafyanın ihtiyaçlarına dair doğru bilgilendirmesi gerekmektedir. Öte yandan insani

yardımanın daha sorunsuz ve kolay işlemesi için giysi ve tıbbi materyal vb. yardımlarının yanı sıra nakit akışının sağlanmasının sistemin verimliliği açısından daha yararlı olacağı ile ilgili bilinçlendirme çalışmaları da medya ve/veya sosyal medya aracılığıyla yapılabilir. Hazırlanan haberlerle kriz bölgelerinde vazife yapan ve görevini kötüye kullanma potansiyeline sahip personelin tespit edilmesi de lojistik ve tedarik zinciri yönetiminin etkin bir şekilde işlemesini kolaylaştıracaktır; dolayısıyla kısa sürede doğru materyallerle ulaşılan kişi sayısı artacak ve kriz durumundan etkilenen bölge insanının acıları bir nebze olsun dindirilebilecektir. Bu noktada medyaya düşen en büyük görevlerden bir diğeri de nesnel ve tarafsız bir araştırmacılık yürütmektir.

Sosyal medya ise kapsadığı geniş ağlarla dünyanın her yerindeki insanlara hitap etmektedir. Bu platform sayesinde sosyal medya kullanıcıları muhtelif konular hakkında bilgi sahibi olabilmekte ve deneyimlerini bu mecra aracılığıyla diğer kullanıcılarla paylaşabilmektedir. Bu nedenle insani sistem çalışanları da sosyal ağlar aracılığıyla yaşanan krizlere dair kişileri bilgilendirebilmekte, sosyal sorumluluk kampanyaları başlatabilmektedirler. Oldukça kısa süre içerisinde milyonlarca insana ulaşabilme imkânı tanıyan bu ağların kullanımı, kamuoyu oluşturmak için yapılacak etkinliklerle alakalı maliyeti azaltacak; sosyal medyanın etkin kullanımı kaosların yaşandığı coğrafyalara yardım etmek ve dünyayı değiştirmek için bir adım atmaya bekleyen potansiyel gönüllülere ulaşılmasını da kolaylaştıracaktır. Öte yandan bu yolla bir bölgede vuku bulan krize, felaketlerin müsebbibine ve sorunun nasıl çözüleceğine dair de kişilerin farkındalığı arttırılabilecek, bu sayede yaşanan problemin çok daha hızlı bir şekilde çözümü mümkün olabilecektir. Yine bu platform sayesinde

potansiyel bağışçılara daha kolay ulaşılacak ve nakdi yardımın insani sistemin bilhassa da lojistik ve tedarik zinciri yönetiminin verimli işlemesi açısından son derece önemli olduğuna dair bilinçlendirme kampanyaları düzenlenebilecektir.

Sosyal medyanın lojistik planlamadaki bir diğer kritik rolü ise savaş ve çatışma alanlarında yaşanması muhtemel iletişim kopuklarını azaltabilmesidir. Bu uygulamalar vasıtasıyla hızlı ve doğru bir şekilde hareket etmenin mühim olduğu kriz bölgelerinde, insani yardım alanında görev yapan personel, haberleşme araçlarının aksadığı durumlarda ilgili birimlere yaşanan insani kriz hakkında bilgi verebilecektir. Kısaca ifade etmek gerekirse, sosyal medyanın ve basın yayın organlarının doğru kullanımı, insani lojistiğin başarılı bir şekilde hayata geçirilmesini sağlayacaktır.

Planlı ve stratejik bir sistem uygulaması olan yardım lojistiği, insan eliyle oluşturulduğundan her zaman için yanılma payı vardır. Bundan ötürü, insani lojistik planlamacılarının gerçekleştirilen yardımlardan sonra bir değerlendirme çalışması yürütmeleri, eksiklikleri tespit ederek bir dahaki süreçte aynı hataya düşmemeye dikkat etmeleri gerekmektedir. Bunun yanı sıra bahse konu uygulamada amaç, yalnızca bireylerin kısa vadeli ihtiyaçlarını gidermek değildir; uzun vadede toplumun gereksinim duyacağı sosyoekonomik değerlendirmelerde bulunulması ve planlamanın ilerleyen aşamalarda bu minvalde tasarlanması da insani lojistiğin ve tedarik zinciri yönetiminin etkin bir şekilde işlemesini kolaylaştıracaktır. Savaş ve çatışma gibi insan yapımı krizlerle doğal felaketlerin meydana gelmesinden ötürü hayatları alt üst olan kişilerin lojistik faaliyetler gerçekleştirilirken sürece dâhil edilmeleri de insani lojistiğin işlerliğini arttıracak unsurlar arasındadır. Bunun

nedeni, kriz bölgesinde yaşayan bireyin kendi toplumunun ihtiyaçlarını, güvenli ulaşım yollarını, bölgedeki aktörler arasındaki ilişkiyi, siyasi ve sosyal atmosferi dışarıdan gelen bir yabancından çok daha iyi bilmesidir. Bu ilişki, insani kurumların hızını ve etkinliğini artıracaktır, lojistikte ve tedarik zincirinde görev alacak yerli vatandaşların da kendilerine saygılarını ve özgüvenlerini yükselteceği için bir kazan-kazan durumudur.

Sonuç

Bu raporda, insani yardım sisteminde lojistiğin öneme değinilmiştir. Raporda bir sistem uygulaması olan lojistiğin etkili ve verimli işleyebilmesi adına koordinasyonlu çalışmanın gerekliliğinden, yerel halkın sürece dâhil edilmesinden, basın yayın organları ile sosyal medya platformlarının doğru kullanımını ile elde edilecek kazançlardan da bahsedilmiştir. İnsani lojistiğin amacı; kaynakları, beceriyi ve bilgiyi harekete geçirerek tedarik, nakliye, takip ve izleme, gümrükleme, yerel nakliye, depolama ve dağıtım gibi bir dizi aktivite aracılığıyla doğal afetlerden ve karmaşık acil durumlardan etkilenen korunmasız insanlara yardımın hızlı ve etkili bir

şekilde iletilmesini sağlamaktır. Kriz bölgesinde, meydana gelen afetin ya da acil durumun çeşidine göre farklılaşan; bölgeye yapılacak müdahalelerin ve faaliyetlerin bahse konu kriz durumlarına göre şekillendiği insani lojistik üç aşamadan meydana gelmektedir ve her bir aşama da muhtelif operasyonları ve faaliyetleri içermektedir.

İnsani lojistiğin etkin ve verimli bir şekilde hayata geçirilmesiyle kriz bölgelerine hızlı ve doğru müdahale yapılarak kısa sürede çok daha fazla ihtiyaç sahibi insana ulaşılabilecektir; dolayısıyla afet bölgelerinde yaşanması muhtemel can kayıpları da en aza indirilecektir. Öte yandan yeniden inşa etme ve iyileştirme aşamasında geliştirilecek doğru lojistik stratejiler, savaş, çatışma, kuraklık, açlık ve yoksulluk gibi krizlerden ötürü tarumar olan bölgelerin sosyoekonomik anlamda kalkınmasına da katkı sağlayacaktır. Bu anlamda insani yardım örgütleri, lojistiği salt taşıma, depolama ve dağıtım olarak görmemeli ve insani yardımın en maliyetli kalemi olduğu gerekçesiyle bu alanı ihmal etmemelidir; bilakis insani lojistik üzerine daha dikkatli ve organize çalışmalar yürütülmelidir.

Sonnotlar

- ¹ <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/logistical?q=logistic>
- ² <https://www.etymonline.com/search?q=logistic>
- ³ İ. Figen Gülenç vd., “E-Lojistik ve Türkiye’de Lojistik Uygulamaları”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15) 2008/ 1:73-91, s. 75.
- ⁴ Gülenç vd., “E-Lojistik ve Türkiye’de...”, s. 75.
- ⁵ Yrd. Doç. Dr. Murat Köseoğlu, *Afet Yönetimi ve İnsani Yardım: Lojistik Süreçler ve Uygulamalar*, Ankara: Nobel Yayınları, ss. 55-56.
- ⁶ Köseoğlu, ss. 58-61.
- ⁷ Anisya Thomas, “Humanitarian Logistics: Enabling Disaster Response”, Fritzt Institute, <http://www.fritzinsitute.org/pdfs/whitepaper/enablingdisasterresponse.pdf>, s. 3.
- ⁸ Jérôme Chandes, Gilles Paché, “Strategizing humanitarian logistics: the challenge of collective action”, *Problems and Perspectives in Management*, 2010, https://businessperspectives.org/images/pdf/applications/publishing/templates/article/assets/3097/PPM_EN_2010_01_Chandes.pdf, s. 99.
- ⁹ Anne Leslie Davidson, “Key Performance Indicators in Humanitarian Logistics”, Fritzt Institute, http://www.fritzinsitute.org/PDFs/findings/XS_Davidson_Anne.pdf, s. 3.
- ¹⁰ Köseoğlu, s. 138.
- ¹¹ Henning Gösling, Jutta Geldermann, “A framework to compare OR models for humanitarian logistics”, *ScienceDirect*, <https://core.ac.uk/download/pdf/81142312.pdf>, s. 23.
- ¹² Oya Zincir, Selim Yazıcı, “Kriz Yönetimi ve Afetlerde Sosyal Medya Kullanımı”, *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No: 49, 2013, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/5714>, ss. 70-72.
- ¹³ Chris Piper, “Applying the Disaster Risk Management Cycle to the Syrian humanitarian crisis”, *Professionals in Humanitarian Assistance and Protection*, https://phap.org/system/files/article_pdf/Piper-DRMCandSyria.pdf, s. 2.
- ¹⁴ Michael Howden, “How Humanitarian Logistics Information Systems Can Improve Humanitarian Supply Chains: A View from the Field”, 2009, 6. *Uluslararası ISCRAM Konferansı*, http://idl.iscram.org/files/howden/2009/597_Howden2009.pdf, s. 6.
- ¹⁵ Zülfiye Zeynep Bakır, “İnsani Yardım Sisteminde Koordinasyonun Önemi”, İNSAMER, http://insamer.com/tr/insani-yardim-sisteminde-koordinasyonun-onemi_1135.html
- ¹⁶ Orla Stapleton, Luk N. Van Wassenhove & Rolando Tomasini, “The Challenges of Matching Corporate Donations to Humanitarian Needs and the Role of Brokers”, *Supply Chain Forum: An International Journal*, 2015, <http://dx.doi.org/10.1080/16258312.2010.11517239>, s. 45.
- ¹⁷ Köseoğlu, s. 131, 139, 161.